

МАЛЯРІЯ

Що таке малярія? – Назва малярія об'єднує групу інфекційних хвороб людини, які викликаються одноклітинними тваринними збудниками – малярійними плазмодіями. У людини паразитують 4 види плазмодіїв, які спричиняють тропічну, триденну, чотириденну та типу триденної (овале) малярію.

Які клінічні прояви малярії? – Малярійні плазмодії уражають красні кров'яні тільця (еритроцити) людини. Характерною ознакою для всіх видів малярії є триада симптомів: гарячкові напади (лихоманка); збільшення селезінки і печінки; малокрів'я (анемія). Гарячковий напад має різну тривалість і періодичність в залежності від виду малярійного плазмодія. Найбільш важкий перебіг має тропічна малярія. Без лікування при ній можуть розвинутися ураження нирок, печінки, легенів, мозку несумісні з життям, тоді може наступити смерть. Інші види малярії мають більш доброякісний перебіг, але також наносять значних збитків здоров'ю хворого і без лікування приводять до тяжких ускладнень.

Як відбувається зараження малярією? – Зараження малярією відбувається при укусі людини комарами з роду Анофелес, слина яких може вміщувати малярійних плазмодіїв. Паразити надходять у кров людини і проникають у печінку. В її клітинах (гепатоцитах) плазмодії розмножуються, виходять у кров і уражають красні кров'яні тільця. Подальший розвиток збудника малярії протікає в еритроцитах, при цьому утворюються стадії, які є заразними для комарів. Комарі п'ють кров хворої людини, плазмодії розвиваються в комарі і цикл розвитку повторюється.

Поряд з трансмісивним (через укуси зараженого комара) можливі при переливанні крові від хворого донора чи паразитозносія і внутрішньоутробне інфікування плода через плаценту при наявності інфекції у вагітної, але частіше зараження відбувається під час пологів. Можливо також інфікування при використанні забруднених кров'ю голів і шприців. При зберіганні крові при + 4 °С паразити зберігаються до 2 тижнів.

Від моменту зараження людини до проявів перших ознак хвороби (інкубаційний період) складає:

при тропічній малярії 7-16 днів,

при триденній малярії від 10-20 днів (коротка інкубація) до 8-14 місяців (тривала інкубація),

при овале-малярії 11-16 днів і

чотириденної малярії 25-42 днів.

Тривалість інкубаційного періоду може збільшуватися на тлі неадекватної хіміопрофілактики.

Яка ситуація в світі і в Україні з малярії?– За даними ВООЗ щорічно на малярію захворюють 300-500 млн., а помирають від неї 1,5-2,7 млн людей. Осередки малярії з високою ураженістю населення існують в Африці, Південно-Східній Азії, Південній Америці, Океанії в

інших регіонах. В країнах Європи, в тому числі в Україні, місцева малярія була ліквідована у 60-х роках минулого сторіччя. В останні десятиріччя через політичну і економічну кризу в світі, військові конфлікти, голод, розвиток міжнародного бізнесу і туризму відбулася активізація міграційних процесів і розповсюдження малярії на вільні від неї території.

В Україні реєструється, головним чином, завізна малярія, тобто хвороба, якою заражаються у неблагополучних з малярії країнах і завозять в нашу державу іноземці та громадяни України. Серед наших співвітчизників найчастіше завізна малярія виявляється у пілотів, моряків, бізнесменів, туристів, фахівців і членів їх родин, які за контрактом працюють у тропічних країнах, в інших осіб, які перебували у Африці, Азії, Південній Америці, південних країнах СНД (Таджикистані, Азербайджані та ін.). Завізні випадки малярії реєструються в Україні протягом всього року, оскільки зараження людей на територіях з жарким і спекотним кліматом, здебільшого в країнах екваторіальної Африки, відбувається цілорічно. У тропіках сезон передачі малярії досягає 8-10 місяців, а у зонах помірного і субтропічного клімату сезон передачі малярії обмежений літньо-осінніми місяцями і триває від 2 до 7 місяців.

У комарів, які перебувають на зимівлі, збудники малярії гинуть, тому самки, які вилетіли навесні не є носіями малярійних плазмодіїв, і в кожен новий сезон зараження комарів походить від хворих на малярію.

В останні роки в Україні зросло число смертельних випадків від завізної тропічної малярії. Вони пов'язані з пізнім звертанням хворих з початковими проявами малярії за медичною допомогою і з тим, що громадяни України, які виїжджають у тропічні країни, порушують режим хіміопрофілактики. Через це хвороба має дуже тяжкий перебіг, ускладнюється ураженням мозку, нирок, печінки інших життєво важливих органів, що веде до смерті.

Що таке хіміопрофілактика і для чого вона здійснюється? – Для зниження ризику зараження малярією і запобігання її тяжкого перебігу особам, які виїждять у райони зі спекотним кліматом призначають прийом протималярійних ліків – хіміопрофілактику.

Для хіміопрофілактики застосовують різноманітні протималярійні препарати, вибір якого залежить від чутливості малярійних плазмодіїв до лікарських засобів у місцевості, в яку виїжджає людина. Перед виїздом у країни зі спекотним кліматом треба обов'язково порадитися з лікарем-паразитологом-тропікологом про препарат, якій потрібно приймати в країні перебування, і суворо дотримуватися призначеної схеми прийому. Не можна відмовлятися від приймання ліків, порушувати схему прийому, припиняти приймання препаратів, ще перебуваючи у малярійній зоні або зразу ж після повернення з неї. Це може мати трагічні наслідки.

Що повинні знати громадяни України, які виїждять у країни з жарким кліматом? – Всі, хто планує виїзд у тропічні країни, повинні знати, що **навіть короткочасне перебування у неблагополучній з малярії зоні може привести до зараження малярією.** Особливо часто хворіють особи, які не приймають хіміопрофілактичні препарати через короткий

термін перебування у країнах Африки – 1-2 тижні у відпустці, туристичній подорожі, бізнесових поїздках; серед захворілих багато членів екіпажів літаків і суден, які знаходилися у відрядженні в країнах Африки всього 1-2 доби, навіть протягом однієї чи декількох годин.

Треба пам'ятати, що:

- 1) **регулярний прийом препарату може і не забезпечить повного захисту від зараження або хвороби, але дозволить уникнути тяжкого перебігу і фатального кінця;**
- 2) **приймання препарату починають за тиждень до від'їзду у малярійну зону і продовжують після повернення з осередку малярії протягом місяця.**

***Лікар-паразитолог-тропіколог
канд.мед.наук, ст.наук.співробітник відділу діагностики інфекційних та паразитарних хвороб Данько Олег Павлович***